



Grote RATELAAR

JULI - SEPTEMBER 2025



IVN HEUVELRUG EN KROMME RIJN
KNNV ZEIST HEUVELRUG EN KROMME RIJN



Activiteiten juli - september

JULI

Woensdag*	02	IVN+KNNV	Plantenwerkgroep	Inventarisatie
Vrijdag**	04	KNNV	Natuurwerkgroep	Werkmiddag
Zaterdag	05	IVN+KNNV	Insectenwerkgroep	Kwintelooyen
Zaterdag	12	IVN+KNNV	Plantenwerkgroep	Dagexcursie Beekbergerwoud
Zaterdag	12	IVN	Wandelwerkgroep	Publiekswandeling Vlinders en libellen
Zondag***	13	IVN+KNNV	Fotografiewerkgroep	Foto-excursie
Dinsdag	15	IVN+KNNV	Bomenwerkgroep	Beverweerd
Dinsdag	15	KNNV	Presentatie en excursie	Griezen in de nacht
Dinsdag***	15	IVN+KNNV	Fotografiewerkgroep	Avondbijeenkomst

AUGUSTUS

Zaterdag	02	IVN+KNNV	Insectenwerkgroep	Vikinghof, Wijk bij Duurstede
Woensdag	13	KNNV	Vogelwerkgroep	Elster Buitenwaarden
Dinsdag	19	IVN+KNNV	Bomenwerkgroep	Noordhout
Donderdag	21	IVN	Wandelwerkgroep	Voorwandelen Amerongse bosbeleving
Zaterdag	23	IVN+KNNV	Plantenwerkgroep	Dagexcursie Empese en Tondense heide
Maandag	25	IVN+KNNV	Paddenstoelenwerkgroep	Studiemiddag
Donderdag	28	IVN	Wandelwerkgroep	Publiekswandeling Amerongse bosbeleving
Zondag	31	IVN	Cursussenwerkgroep	Watercursus 1-Driebergen

SEPTEMBER

Zaterdag	06	IVN+KNNV	Insectenwerkgroep	Beerschoten / Houderinge
Zaterdag	06	IVN	Wandelwerkgroep	Fietstocht Kromme Rijn
Zondag	07	IVN	Cursussenwerkgroep	Watercursus 2 - Odijk
Maandag	08	IVN+KNNV	Paddenstoelengroep	Studiemiddag
Woensdag	10	KNNV	Midweekgroep	Leersumse Veld
Woensdag	10	IVN+KNNV	Plantenwerkgroep	Afsluiting veldseizoen
Zaterdag****	13	KNNV	Vogelwerkgroep	Trekvogels tellen, Treekerpunt
Zaterdag	13	IVN+KNNV	Plantenwerkgroep	Dagexcursie Millingerwaard
Zondag	14	KNNV	Vogelwerkgroep	Plan Tureluur
Zondag	14	IVN+KNNV	Fotografiewerkgroep	Foto-excursie
Dinsdag	16	IVN+KNNV	Fotografiewerkgroep	Avondbijeenkomst
Vrijdag-zat	19/20	IVN	Bestuur	Integratieweekend Lage Vuursche
Maandag	22	IVN+KNNV	Paddenstoelenwerkgroep	Studiemiddag
Maandag	22	IVN	Wandelwerkgroep	Voorwandelen Beverweerd
Woensdag	24	KNNV	Midweekgroep	Elster Buitenwaarden
Vrijdag	26	IVN	Wandelwerkgroep	Publiekswandeling Beverweerd
Zaterdag	27	IVN+KNNV	Bestuur	Herfstwandeling leden

* De plantenwerkgroep inventariseert iedere woensdagavond in kilometerhokken of andere bestemmingen

** De natuurwerkgroep heeft elke vrijdag een werkmiddag

*** De fotografiewerkgroep: excursie op 2e zondag vd maand, avondbijeenkomst op 3e dinsdag vd maand, in juli niet.

**** Vanaf 13 september tot en met 15 november elke zaterdag trekvogels tellen vanaf het Treekerpunt

Grote RATELAAR



Foto: Marlies Langhout

Van de redactie

Met de zomer in het vooruitzicht, maken we deze Ratelaar. Ik stap lekker op de fiets naar Bunnik en Jan bezoekt na ons overleg de Zanderij voor een libellenrondje. Marijke geniet nog na van haar vakantie in Duitsland, waar de druivenplanten al flink groeien. En zo heeft ieder van ons de komende tijd ongetwijfeld veel meer buitenactiviteiten in petto. Alle lezers samen zullen weer heel wat mooie locaties bezoeken, in binnen en buitenland. Maar daarnaast is er vast tijd om in onze Ratelaar te lezen: over wantsen en weegbree én meegenieten met de verslagen over de landschapscursus, vogelzang en biodiversiteit. En vergeet niet de prachtige foto's van de fotografiewerkgroep te bekijken, in dit blad maar beter nog in het gemeentehuis van Zeist!

Natuurlijk gaan we er vanuit dat er nog tijd overblijft om deel te nemen aan een van de vele excursies en activiteiten die in deze zomer gepland staan. We wensen ieder een mooie zonnige tijd toe, en hopen op een frisse regenbui op zijn tijd.

Inhoud (selectie)

- 4 Kevers of wantsen
- 6 Van het IVN-bestuur
- 6 Verslag landschapscursus 2025
- 8 Weegbree, van onkruid naar veld-EHBO
- 10 Van het KNNV-bestuur
- 12 Fotografiewerkgroep
- 14 Verslag minicursus vogelzang
- 21 Biodiversiteit in het veld
- 22 Scharrelkids

Colofon

Dit is een uitgave van IVN afdeling Heuvelrug en Kromme Rijn en KNNV afdeling Zeist, Heuvelrug en Kromme Rijn.
<https://www.ivn.nl/afdeling/heuvelrug-en-kromme-rijn/heuvelrug.knnv.nl>

Redactie: Jan Katsman, Irene van Oosterhout, Marijke Warmerdam

Kopij voor het volgende nummer vóór 10 augustus naar:

marijke.warmerdam@hetnet.nl (KNNV) of pr@ivnhkr.nl (IVN)

De redactie behoudt zich het recht voor ingezonden artikelen in te korten of te wijzigen.

Drukker: Editoo B.V. te Arnhem
Gedrukt op papier uit duurzaam beheerde bossen.

Foto's omslag:
Korenbloemen, heideblauwtje
Jan Katsman

Kevers of wantsen

TEKST EN FOTO'S: ERIK GRUYS

Sinds ruim vijf jaar wonen we in Leersum, midden in het dorp, na veertig jaar in Driebergen gebivakkeerd te hebben. Over de in Leersum in onze tuin waar te nemen veldbiologische fenomenen is gefragmenteerd naar onderwerp al eens in de Grote Ratelaar gerapporteerd. Over Driebergen is nooit wat verteld, omdat kennismaking met de KNNV-afdeling relatief recentelijk heeft plaats gevonden. Daarvoor heeft mijn werk daartoe geen ruimte geboden.

De veldbiologische fenomenen in de Driebergse tuin verschilden licht van Leersum, maar niet essentieel. Hadden we in Driebergen regelmatig goudvinken, in Leersum zijn het appelvinken. Beide dorpen bevinden zich op de boomrijke Utrechtse Heuvelrug en kennen een zanderige bodem met overeenkomstige flora en fauna. De bodem van Leersum is magerder en bevat meer grint dan die van Driebergen.

Een tuin bij een huis heeft een belangrijke functie ten aanzien van plezierig wonen. Onze vereiste was dat er het gehele jaar bloemen te zien moesten zijn en er zo veel mogelijk biodiversiteit zou voorkomen met daarbij duidelijk waarneembare reuring. En deze eis werd strenger voor de tuin in Leersum dan in Driebergen. Daartoe werd de aangetroffen bestaande lay-out van de tuin minimaal gewijzigd. In Leersum werden een taxushaag en struiken flink gesnoeid en op beide locaties werd meer kale ruimte gemaakt voor bol- en knolgewassen, rozen, zaailingen en wilde planten. Na de voorjaarsbollen komen vergeet-mij-nietjes en klaprozen. Na de ijsheiligen in mei worden dahliaknollen geplant. Het gehele jaar door, maar vooral in winter en voorjaar, worden vogels gevoerd. De tuin wordt zo een "open volière".



Bij vergroting werd duidelijk dat achterop het rugschild een grijze vlek aanwezig was

Kevertjes?

Elk jaar, wanneer het voorjaar gevorderd is, rennen er tientallen kleine zwarte insecten door de Leersumse tuin. Voor het gemak hadden we die diertjes, die moeilijk te vangen waren, als 'renkevertjes' bestempeld. In 2024 besloten we het vangen toch te proberen, een telefoonfoto te maken en met behulp van de Obsidentify app, de diersoort te determineren.

Wantsen

Bij grotere vergroting werd duidelijk dat achterop het rugschild een grijze vlek aanwezig was. En volgens Obsidentify bleek het niet te gaan om een kever, maar een wants en wel een vergeet-mij-nietgraafwants. Blijkbaar renden er honderden van deze kleine zwarte wantsen door de tuin. Ondanks het feit dat deze insecten leven ten koste van de wortels van o.a. de vergeet-mij-nietjes, stonden de meeste van deze plantjes er fris bloeiend bij.

Een foto op internet te vinden onder Wikipedia/vergeet-mij-nietgraafwants (Sehirus luctuosus), gaf meer details van de rug van het insect, waarbij ook onmiskenbaar het wantsenkarakter bleek. Bij beter bekijken van enkele gevangen exemplaren waren de kenmerken van de Wikipedia-foto onmiskenbaar bij onze diertjes aanwezig. Onze kevertjes waren dus wantsen en wel graafwantsen.



Dovenetelgraafwants op kleeftkruid

Graafwantsen (oude naam Doornwantsen)

Graafwantsen (Cydnidae) zijn tamelijk kleine insecten, die in de bodem graven en daartoe zijn uitgerust met stekelige pootjes (doorns). De meeste soorten leven rond plantenwortels waaraan ze zuigen. Er zijn ook ondersoorten die op de toppen van planten voorkomen. En, er zijn grafwants-soorten bekend die schade kunnen veroorzaken bij landbouwgewassen. De meeste soorten kunnen goed vliegen, maar doen dat vooral 's nachts. Tijdens excursies van de Insectenwerkgroep konden sommige soorten worden gespot, zoals de bontgekleurde en daardoor goed herkenbare dovenetelgraafwants (Tritomegas bicolor).

Onze vergeet-mij-niet graafwants (Sehirus luctuosus) komt ook voor op andere ruwbladigen (Boraginaceae) dan het vergeet-mij-nietje, zoals o.a. de ossentong. Die

hadden we in Driebergen wel, maar in Leersum niet meer. Volwassen dieren komen vooral boven de grond gedurende april-mei. De vrouwtjes zouden hun eieren bewaken en de nimfen leven vooral op de grond onder de planten (juni-juli), waar ze van de zaden zouden eten. Een tweede generatie volwassen insecten zou rond augustus te spotten kunnen zijn.

Slot

Met deze graafwants komt het aantal wantsensoorten in de Leersumse tuin op negen: de graafwants plus vuurwants, rookwants, groene schild(stink)wants, pyjamawants, zuring-randwants, bladpoot-randwants, bessenwants en aardappel-prachtblindwants. Men zou op basis van dit aantal aanwezige soorten kunnen stellen dat wantsen in Leersum tamelijk algemeen voorkomende insecten zijn.

Vogelexcursie Noordwaard

TEKST: HANS VAN SCHAIK 13 JANUARI 2025

(noot van de redactie: in het vorige nummer van de GR was helaas geen plaats meer voor dit verslag)
Op donderdag 13 januari vertrokken we vanaf Hoenderdaal in Driebergen met elf personen naar de Noordwaard. Aldaar aangekomen kwamen we tot de ontdekking dat het enorm koud was geworden. Het was aanvankelijk mistig met een schrale zeer koude wind. We moesten ons echt vermannen om vrolijk de dijk van de Muggenwaard op te lopen. Maar alles went dus ook de kou.
Al vrij snel zagen we een man blauwe kiekendief. Een redelijke zeldzame waarneming in deze tijd. Niet snel daarna zagen we ook het vrouwtje.
In de Muggenwaard zelf hebben we veel soorten eenden gezien, o.a. pijlstaarten, wintertaling, smienten en bergeenden. Ook liet een kleine zilverreiger zich goed zien.
Na enige tijd zijn we naar ons volgende observatiepunt vertrokken. Dit is de waterplas achter de camping de 'knotwilg'. De wind was inmiddels iets gaan liggen en het werd zowaar iets minder koud. Al lopende op het dijkje achter de camping zagen we plots een zeearend. Inmiddels niet meer echt een zeldzaamheid in de Biesbosch maat toch altijd weer een spectaculaire waarneming. Ook hier zagen we natuurlijk weer vele eenden en kieviten maar ook enkele bonte strandlopers. Samenvattend was het een bonte verzameling van vele watervogels met als hoogtepunt de blauwe kiekendief en natuurlijk de zeearend.
We beëindigden onze excursie met een heerlijk kopje koffie in het Biesbosch MuseumEiland alwaar we nog genoeglijk na kletsten over onze waarnemingen.
Om 13.45 uur waren we weer in Driebergen.



Rosse vleermuis Foto: Paul Dirksen

Griezels in de nacht

Een kijkje in de mysterieuze wereld van vleermuizen
Op dinsdagavond 15 juli 2025 organiseert de KNNV een presentatie en excursie over vleermuizen in het Walkartcentrum. De lezing en de excursie worden verzorgd door Frans van Bussel en Andrew Nolten. Vleermuizen spreken tot de verbeelding. Ze zijn mysterieus, vliegen onhoorbaar in de nacht, jagend op insecten. Wij vinden ze eng. Ze vliegen in je haar en lijken op vampiers die je bloed komen drinken. Vleermuizen zijn voor sommige mensen een echte nachtmerrie. Maar is deze angst wel zo reëel? Veel vooroordelen berusten op fabels en leiden tot onnodige angst.

In deze presentatie hopen we dat die angst plaats kan maken voor diepe bewondering voor deze nachtelijke luchtacrobaten. In ons land leven 18 soorten vleermuizen. Ze vliegen overal maar je merkt ze nauwelijks op. Het zijn geheimzinnige dieren met een bijzondere levenswijze. We laten zien hoe ze jagen op geluid met een fabelachtige vangtechniek, waar ze slapen en zich voortplanten. In de winter trekken ze naar hun winterverblijfplaatsen en hangen daar ondersteboven de hele winter. Hoe overleven ze dat? Worden ze bedreigd en hoe kunnen we ze helpen, want ze zijn van groot belang in het ecosysteem.
Om 21.30 uur, na de koffiepauze, gaan we buiten rond het slot Zeist op zoek naar vleermuizen met behulp van een batdetector. Hiermee worden de ultrasone geluiden van vleermuizen hoorbaar voor onze oren.

Wat	Presentatie en excursie over vleermuizen
Waar	Walkartcentrum , Kerkweg 19-23 in Zeist / excursie rondom Slot Zeist
Wanneer	Dinsdag 15 juli 2025
Tijd	20.00 - 22.30 uur
Deelnemers	Maximaal 20
Kosten	€10,- voor IVN/KNNV leden, niet-leden €12,50
Opgeven	Vóór 7 juli: nhsecretaris@heuvelrug.knnv.nl

Van het IVN-bestuur

TEKST: ADRIENNE DE WAAL

Als relatief nieuw lid ben ik onder de indruk van de grote hoeveelheid activiteiten, relevante en gevarieerde kennis en persoonlijke inzet binnen IVN-HKR. Voor alle werkgroepen en voor het bestuur zetten mensen zich in. In deze context wil ik Harry Kerver en Pim Bredschneider graag hartelijk danken voor hun bijdrage aan het bestuurswerk de afgelopen jaren. Zij hebben op de ALV van 8 april hun taak overgedragen en een deels nieuw bestuur gaat hun rol overnemen.

De rol van Anne-France Zijsling verandert niet. Moniek Löffler draagt haar secretariaatswerk over aan Stefanie Miltenburg en zal als algemeen bestuurslid doorgaan. Miranda de Ruijter heeft zeer recent aangegeven dat zij om persoonlijke redenen als penningmeester zal terugtreden. Ikzelf neem het voorzitterschap over van Harry en de vertegenwoordiging naar de regio van Pim. Namens het nieuwe bestuur wil ik jullie bedanken voor het in ons uitgesproken vertrouwen! En direct aansluitend doe ik ook een dringende oproep aan jullie, want zonder penningmeester is het bestuur niet compleet. Graag kom ik in contact met leden die belangstelling voor deze functie hebben!

Namens het oude en het nieuwe bestuur en alle leden wil ik Susan Bol graag feliciteren. Als blijk van waardering voor haar inzet als vrijwilliger bij IVN en KNNV is zij onlangs geridderd. Ze is een voorbeeld van de passie en overtuiging waarmee de mensen in onze organisaties interessante interne en belangrijke externe belevenissen organiseren.

De natuurgidsenopleiding wordt afgerond met het integratieweekend 19-20 september in de Lage Vuursche. Ik hoop als aanstaand natuurgids en als voorzitter dat we in dit weekend met veel actieve IVN leden samen zullen zijn om kennis te maken en nieuwe plannen toe te voegen aan de bestaande. En ik hoop jullie te zien op 5 oktober bij het publieksevenement Herfst in Doorn (bij Bartimeus), een uitgelezen kans om gezellig samen te zijn.

Ik ben in mei al op vakantie geweest en heb in het prachtige heuvelachtige Devon (Engeland) de Two Moors Way gelopen, struinend door het natuur-cultuurland met legio stroompjes, bemoste bomen, weelderige plantengroei en zompig veen. Wij troffen het met veel zon, maar de natuur verlangde naar een paar dagen drizzle... Iedereen die het nog te goed heeft wens ik een hele fijne vakantie en voor ons allemaal een heerlijke zonnige zomer met af en toe een buitje.

Wij zijn de stem voor de natuur, laat je horen!

Verslag landschaps-cursus 2025

TEKST EN FOTO'S: ELSE NUYTEN EN DICK DE ROOIJ

Afgelopen voorjaar hebben we kunnen genieten van de Landschapscursus voor leden van IVN en KNNV, gegeven door Wim van der Ende. Op zijn enthousiaste manier wist hij ons mee te nemen naar de verschillende landschappen van Nederland die in de loop van de eeuwen zijn gecreëerd door de mens.

Het landschap leren lezen was daarbij zijn belangrijkste doel. De cursus bestond uit vijf lesavonden en drie excursies. Op enthousiaste manier vertelde hij tijdens de lesavonden aan de hand van zijn eigen foto's allerhande kenmerken van de landschappen. Ook leerden we met het gebruik van de atlas hoe landschap te lezen is. Tijdens de les zagen we bijvoorbeeld in de atlas over de afwatering in de veengebieden rond Polsbroek, vervolgens zagen we het tijdens één van de excursies ook met eigen ogen.

In de eerste les begon Wim over het ontstaan van Nederland. In de volgende lessen vertelde hij hoe de mens de verschillende landschappen van Nederland (bijvoorbeeld kust, veengebieden, rivieren, zandgronden) naar zijn hand heeft gezet.



Excursie 1: Wim van der Ende vertelt over stuwwal..



Juist de interessante excursies maakten de hele cursus heel aantrekkelijk omdat hier de theorie aanschouwelijk werd gemaakt. Daarbij genoten we van het fantastische weer en van elkaars gezelschap. De eerste excursie was de wandeling van Leersum naar Wijk bij Duurstede: vanaf de rand van de stuwwal tot het ontstaan van de Kromme Rijn.

De tweede excursie was in het veengebied rondom Polsbroek. De laatste excursie tenslotte was langs de oude kustlijn van de Zuiderzee.

Zo volgden we een heel interessante cursus die want ons betreft om een vervolg vraagt.

...en over het veengebied bij Polsbroek tijdens excursie 2.

Vogelexcursie Leersumse Veld

TEKST: EMILE SANDERS

8 MAART 2025

Wat een prachtige en zonovergoten zaterdagochtend hadden wij. Wij stapten uit de auto's en vele vogels lieten zich toen al zien en ook volop horen. De 14 excursiegangers konden hun hart ophalen aan de vogelzang, hetgeen een goede oefening was voor de komende lente en zomer.

Allereerst ging de wandeling naar het spechtenbos. De zwarte specht en de bonte specht waren aanwezig. Ook de holenduif liet zich weer zien en horen. Na een korte pauze begon de wandeling om de vennen en de ondergelopen terreinen heen. De vennen lagen er prachtig bij, in de volle zon en de wind was afwezig. Wat opviel waren de hoeveelheid en de verschillende soorten van eenden en andere vogels.

De dodaars lieten zich prima bewonderen en horen; wat een genot. Ook zagen wij voor het eerst op deze plek een pijlstaart tussen wintertalingen en bergeenden in. Daarnaast waren er ook slobbeenden en een enkele tafeleend. De zilverreigers lieten zich prima zien in de boomtoppen aan de rand van de vennen.

De waarneming van de klaptekster was het klapstuk van de dag. De vogel zat heerlijk te zonnen op een tak, zodat iedereen deze vogel heeft kunnen bewonderen en fotograferen.

Verder hebben wij nog gespot (gehoord of gezien): boomleeuwrik, boompieper, zanglijster, roodborsttapuit, grote zanglijster, glanskop, staartmezen, kleine bonte



Klaptekster

Foto: Jan Katsman

specht, kneu, appelvinken, boomklevers, buizerd en boomkruipers.

Op de terugweg kwamen wij Jan Katsman nog tegen, die nog een tijdje met ons is meegelopen. Zodoende konden wij de vroege vlinders op naam brengen.

Al met al kan gesteld worden dat wij genoten hebben. Zien wij jullie weer bij de volgende excursie?

Weegbree: van onkruid naar veld EHBO

TEKST EN ILLUSTRATIES: ARIJA JANSEN

Je ziet hem overal, meestal zonder echt te kijken: een smal, stevig plantje tussen stoeptegels, langs grasvelden of wandelpaden. Smalle weegbree (*Plantago lanceolata*) is een taaie overlever. Veel mensen noemen het onkruid, maar het is in werkelijkheid een verrassend nuttige plant. Zijn bladeren verzachten kriebelhoest, ondersteunen bij hooikoorts en helpen kleine wondjes sneller genezen. Je hoeft er niet ver voor te zoeken, en je kunt er direct iets mee doen. In dit stuk ontdek je hoe je weegbree herkent, gebruikt én waarom hij een vaste plek verdient in je huisapotheek.

Kruidengeneeskunde: wat kan smalle weegbree voor je doen?

Smalle weegbree is veelzijdig en eenvoudig toepasbaar, zowel inwendig als uitwendig. De bladeren kunnen helpen bij:

Hooikoorts en luchtwegklachten

- Verzacht geïrriteerde slijmvliezen bij niezen, kriebelhoest en droge keel
- Mild ondersteunend bij allergische reacties

Kleine wondjes en insectenbeten

- Werkt jeukstillend, bloedstelpend en ondersteunt de genezing van de huid
- Handig als veldpleister of als infusie (aftreksel) bij huidirritatie

De plant is mild, veilig in gebruik, en geschikt voor dagelijks gebruik in de vorm van thee of een eenvoudige toepassing in het veld. Gebruik je medicatie, ben je zwanger of geef je borstvoeding? Overleg dan voor de zekerheid eerst met een arts of fytotherapeut of het gebruik van weegbree voor jou geschikt is. Vroeger gaven moeders hun kinderen weegbreesiroop als milde ondersteuning bij hoest of keelpijn in de winter. Voor jonge kinderen wordt het gebruik pas aangeraden vanaf 1 jaar.

Werkzame stoffen in smalle weegbree (*Plantago lanceolata*)

Slijmstoffen: Verzachtend voor keel, luchtwegen en geïrriteerde slijmvliezen

Iridoïden (zoals aucubine): Ontstekingsremmend, antibacterieel

Looistoffen: Samentrekkend, bloedstelpend en huidherstellend

Flavonoïden: Antioxidant, ondersteunt het immuunsysteem

Kieselzuur & zink (sporen): Bevorderen wondgenezing en huidherstel



Herkenning en groeiplaats

Je vindt de plant vrijwel overal: in grasvelden, bermen, langs paden, tussen stoeptegels en op veldranden. Hij groeit op verstoorde grond, wordt vaak vertrapt en toch zie je hem steeds terugkomen – veerkrachtig en makkelijk te herkennen als je weet waar je op moet letten.

Smalle vs. grote weegbree

De grote weegbree (*Plantago major*) werkt vrijwel hetzelfde als zijn slankere broertje, de smalle weegbree (*Plantago lanceolata*). Beide verzachten slijmvliezen en helpen bij wondjes. Smalle weegbree is iets krachtiger bij inwendig gebruik, maar voor een veldpleister is grote weegbree juist handiger: zijn bredere blad dekt beter af en blijft goed liggen.

Snack-aar: eetbaar extraatje uit het veld

De jonge bloeiaren van smalle weegbree smaken licht naar champignons. Je kunt ze rauw in een salade verwerken of kort bakken in de pan. Even proeven in het veld mag best — mits je kijkt waar je plukt.

Snelle herkenningsscheck

Blad: Lang, smal, lancetvormig met 3–7 duidelijke parallelle nerven

Bladstand: Rozetvormig, laag bij de grond

Bloeiwijze: Bruin aartje op een lange, kale steel, met witte meeldraden

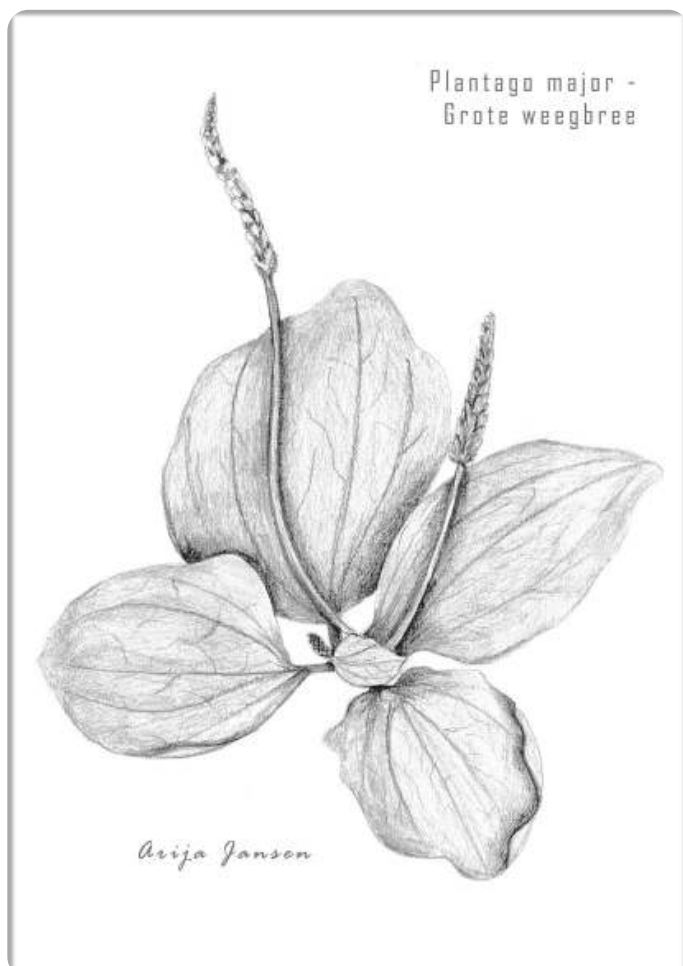
Steel: Recht, stijf, vaak 10–30 cm hoog

Structuur: Taai blad, laat zich niet makkelijk scheuren

Locatie: Langs paden, stoepen, grasvelden, veldranden – verstoorde grond

Tot slot

Bij je volgende wandeling hoop ik dat je anders naar de weegbree kijkt. Pluk er gerust een paar — voor je eigen huisapotheek. Je kunt het meteen gebruiken om te eten of voor de thee maar de bladeren kun je ook goed drogen: leg ze los van elkaar op een droge, schaduwrijke plek met voldoende luchtcirculatie. Na ongeveer een week, als ze knisperig aanvoelen, bewaar je ze in een pot of papieren zak op een donkere plek. Zo heb je ze later ook nog bij de hand. Natuurlijk ga je bij ernstige klachten naar een arts, weegbree kan veel maar niet alles!



Thee bij hooikoorts en geïrriteerde luchtwegen

Werking:

Verzacht slijmvliesen, vermindert kriebelhoest en ondersteunt bij milde pollenallergie. Het is bij ernstige klachten geen vervanging voor antihistaminica en het klinisch bewijs is (nog) beperkt.

Ingrediënten (gedroogd):

2 delen smalle weegbree

2 delen vlierbloesem

1 deel brandnetel

1 deel goudsbloem

(optioneel: 1 deel rooibos of ½ deel groene thee als basis)

Bereiding:

1 eetlepel kruidenmengsel per mok heet water (95 °C).

10 minuten laten trekken, dan zeven.

Gebruik: 2–3 kopjes per dag tijdens het hooikoortsseizoen.

Weegbree als veld-EHBO

Toepassing:

Bij kleine wondjes, insectenbeten of brandnetelprikken

Situatie:

Je bent buiten, hebt niets bij de hand behalve de plant zelf.

Zo gebruik je smalle weegbree direct in het veld:

- Zoek een gezond, jong blad
- Pluk een blad op een schone plek, niet direct naast het pad (wegens vervuiling door verkeer of honden), en spoel het af met water als dat beschikbaar is.
- Kneus het blad tussen vingers of kauw kort (alleen voor jezelf)
- Leg het op de plek – wond, beet of geïrriteerde huid
- Laat even zitten of houd het vast; herhaal indien nodig

Effecten:

- Verzacht jeuk, remt lichte ontsteking
- Helpt kleine bloedinkjes stoppen
- Eenvoudige, veilige eerste hulp uit de natuur

Van het KNNV-bestuur

TEKST EN FOTO: NICO BOLLE

De algemene ledenvergadering in april is achter de rug. Belangrijk te melden is dat de vereniging nog nooit zoveel **actieve** leden heeft gehad. Dit komt door het groeiend aantal werkgroepen die heel actief zijn met een groot aantal deelnemers. Helaas blijft de belangstelling voor een bestuursfunctie hierbij sterk achter. Voor een bloeiende vereniging is het noodzakelijk dat leden ook voor een bepaalde periode een bestuursfunctie op zich nemen. Simone Laanbroek die meer dan 10 jaar secretaris is geweest is nu even bijgesprongen om deze functie tussentijds op zich te nemen, totdat er een nieuwe secretaris is gevonden. Graag melden bij Simone of de voorzitter als je belangstelling voor deze functie hebt.

De zomer ligt nu voor ons. Op het ogenblik dat ik dit schrijf, medio mei, zitten we in een lange droge periode die nog wel een week zal aanhouden na een nat vorig jaar. Het extremere weer is desastreus voor onze biodiversiteit. Sommige soorten zullen het loodje leggen door deze weersextremen naast de stikstofdeken, stijging zeespiegel, woestijnvorming en temperatuurstijging, gebruik van vergif, oorlogen, enzovoort enzovoort, die onze natuur ook schaden. Ondanks al deze dreigingen wenst het bestuur de leden een fijne onbezorgde zomervakantie toe.



Vanaf 1990 tot nu is het aantal argusvlinders met 98 % afgenomen. Van een algemene vlinder is deze vlinder een bijzonderheid geworden.

Vroege vogels op landgoed De Reehorst

TEKST EN FOTO'S: MARK LUINENBURG



Dit jaar beleefden wij onze Vroege-vogel-wandeling op 2e Paasdag op landgoed De Reehorst, liggend tussen station Driebergen-Zeist en de A12. Misschien niet meteen een omgeving waarbij je denkt "Daar ga ik eens fijn wandelen" maar het blijkt een verrassend gevarieerd en leuk gebied. We wandelen langs bijzondere bomen, kruidenrijke velden en akkertjes. Maar vinden er ook een vijverplas, een poel, riet en struikgewas met her en der activiteiten van boerderijen en tuinderij. Afwisseling genoeg dus en daardoor ook grote kans op veel verschillende vogelsoorten, waar het ons deze ochtend natuurlijk om te doen is.

We ontvingen enkele afmeldingen op die vroege ochtend, misschien speelde de lichte regen de vroege vogels parten. Maar gelukkig stopte de regen al snel en hadden gidsen Geert en Mark een mooie groep op de been van zo'n 20 personen.

Bij de start bij ingang Triodos Bank viel er het eerste uur nog niet zoveel te horen en te zien. Maar gaandeweg konden we genieten van zwartkop, winterkoninkje, tjiftjaf, roodborst, vink, koolmees, spreeuw, merel en zanglijster. Verderop bij de velden en meidoornbosjes lieten ook grasmus, boompieper, roodborsttapuit, kneu, boerenzwaluw en sprinkhaanzanger zich horen. Naast de zangvogels waar het ons om te doen was, waren er ook houtduif, kauw, meerkoet en nijlgans. Helaas hebben we geen spechten waargenomen. Behalve door het opklarende weer werden we nog wel verblijd door wegsnellende (paas)hazen.

Vrijwel iedereen was aangenaam verrast over de grootte en variëteit van het landgoed. Velen zeiden beslist nog eens terug te gaan, nu ze dit landgoed en de vogels ontdekt hebben en weten dat het vrij toegankelijk is.



Zomer: ledenwandeling

Kom op zaterdag 28 juni de zomer ervaren tijdens een wandeling speciaal voor IVN/KNNV-leden. Dit keer gaan we naar het Park Vliegbasis Soesterberg. Een gids bepaalt de route, maar verder is deze wandeling vooral om elkaar te ontmoeten en met elkaar de natuur te beleven. We lopen ongeveer 5 tot 6 km. Kom je ook? Meld je vooraf aan via excursies@ivnhkr.nl, dan weten we hoeveel leden we kunnen verwachten.

Datum: zat 28 juni, 9.30–12.00u
Startpunt: P-plaats 1 van Nationaal Militair Museum, Verlengde Paltzerweg 1, 3768 MX Soest
Aanmelden: bij Judith Pijnacker via excursies@ivnhkr.nl.
Meer info: 06-49874530

Vogelexcursie Kennemerduinen



Kennemerduinen 8 mei 2025 Foto: Nicolien Drost

TEKST: HANS VAN SCHAIK 8 MEI 2025

Om 9.00 uur vertrokken we met elf personen richting Haarlem. Al gauw werd ons duidelijk dat de reis niet zonder slag op stoot zou verlopen. We kwamen in een enorme file stil te staan wat ons een oponthoud van 30 minuten gaf. Desalniettemin bleef de moraal goed in de auto en kwamen we allemaal ongeveer gelijktijdig aan. De zon scheen volop er was alleen een koude wind. Het plan was om met wat onderbrekingen richting het vogelmeertje te lopen. Onze eerste stop voor koffie was op de konijnenberg. Hier heb je een prachtig uitzicht over het duingebied. Ondertussen hadden vele vogels zich al

gemeld met hun zang. Zo hoorde we tiftjaf, grasmus, boomleeuwerik, gekraagde roodstaart, braamsluiper. Na een korte break vervolgde we onze weg naar het vogelmeertje. Natuurlijk waren we allemaal gespannen of we de nachtegaal wel zouden horen. Op enkele momenten liet hij zich even kort horen. Aangekomen bij het vogelmeertje openbaarde zich een vogelparadijs voor ons. Vele vogels waren aanwezig zoals zomertaling, geoorde fuut, gele kwikstaart, kleine plevier, dodaars en nog vele andere soorten. We hebben ons hier enige tijd laten enthousiasmeren door alles wat zich aandiende. Aan alles komt een einde dus ook aan onze excursie. We vertrokken richting de auto's iets teleurgesteld dat we de nachtegaal niet goed hadden gehoord. Tot dat vlak voor de parkeerplaats plots een nachtegaal uit volle borst begon te zingen. Het maakte onze excursie compleet. Voldaan gingen we weer richting Driebergen en konden terugkijken op een geslaagde excursie.



Gekraagde roodstaart Foto: Nicolien Drost

Zomer.. ook insecten Werkgroep Natuurfotografie

Deelnemers van de werkgroep Natuurfotografieheuvelrug-ivn-knnv kiezen ervoor om op pad te gaan om de mooiste foto's te maken. Per maand wordt een thema gekozen.

Kijk ook eens op de website van de werkgroep: www.natuurfotografieheuvelrug-ivn-knnv.nl

TEKST: DICK DE ROOIJ

We hebben een prachtige lente gehad en het was bijna niet bij te benen hoe snel de natuur iedere dag veranderde. Na de lente met zijn enorme groeikracht volgt de zomer. Het kan voelen alsof de natuur even stil staat, maar dat is schijn. De bermen staan vol met kleurrijke bloemen en er is nog van alles te beleven, zeker op fotografiegebied. Pak je fototoestel: ga op pad en zoek naar insecten. Al gaat het helaas niet goed met de insecten, gelukkig zijn er met wat aandacht libellen, vlinders, kevers en bijen te vinden.

Met een telelens kun je insecten mooi fotograferen, dit hoeft niet zo'n grote lens te zijn. Wanneer je wel een grotere lens hebt, heb je het voordeel dat je het insect niet stoort en je een mooie -onscherpe- achtergrond krijgt. Een ander voordeel van fotografie bij insecten is dat je thuis de foto op je scherm kunt vergroten en het insect makkelijker te determineren is. Bovendien zul je verwonderd zijn hoe ongelooflijk mooi zo'n insect is, je hebt de tijd om de details eens goed te bekijken.

We wensen ieder veel plezier om het eens uit te proberen.

Dit was de vierde en laatste aflevering over fotografie in de seizoenen. We blijven onze mooiste foto's graag met jullie delen in de Ratelaar.



houden van zon



3



4

- 1 Sint-jansvlinder - Korrie Jaarsma
- 2 Parende snultkevers - Dick de Rooij
- 3 Bloemenpracht - Suzan Hoogeveen
- 4 Bloedrode heidelibel - Marlies Langhout
- 5 Grote keizerlibel - Corry Kool



2



5

Gedurende de maanden juni en juli is er een expositie van de natuurfotografiegroep IVN/KNNV in het gemeentehuis van Zeist. Het is zeker de moeite waard om even langs te gaan.

Verslag minicursus vogelzang

TEKST EN FOTO: RUUD VAN DE STEEG

10 EN 12 APRIL 2025

In mijn mail: "Hallo Ruud, heb je soms belangstelling voor een minicursus vogelgeluiden? Met vriendelijke groet, Lieke". "Ja, natuurlijk!" schreef ik terug. En zo kwam het dat ik donderdagavond 10 april in het Walkartcentrum samen met zo'n tien andere deelnemers door Han van der Kolk meegenomen werd in de wereld van de vogelzang.

Na een korte kennismaking en introductie van een aantal boekjes als "Handbook of bird biology", "Wat zingt daar" en "The sound approach to birding" legde Han rustig en deskundig uit dat vogelzang en zangvogels heel verschillende begrippen zijn.



"Lieve help, dat wordt ingewikkeld", dacht ik toen we geconfronteerd werden met amplitude-diagrammen, sonogrammen en power spectrogrammen. Ingewikkeld bleef het, maar met wat voorbeelden en uitleg was de zang aan de hand van sonogrammen best aardig te volgen.

Na de "Bird song opera" werden we getest op welke vogels we hadden gehoord die niet tot de zangvogels gerekend worden. Er zijn zo'n 8600 vogels, waaronder zo'n 4600 zangvogels, vertelde Han. Bijzondere typetjes overigens die zangvogels. Met het voor hen kenmerkende orgaan, de syrinx (het 'spraak'orgaan van een vogel), blijken zij een duet met zichzelf te kunnen zingen en hoe meer testosteron, hoe meer variatie in de zang. Een typisch kenmerk voor zangvogels is dat zij hun liedje moeten leren. Han ondersteunde dit met allerlei resultaten uit - soms merkwaardige - onderzoeken.

Ondanks dat Nederland er bekaaid afkomt met het aantal soorten lijsters en gorzen, bleek van alle lijsters onze eigen zanglijster het mooiste te kunnen zingen, aldus Han. Gelet op de zang, is het niet verrassend dat roodborst en zwartkop tot de lijsterachtigen worden gerekend.

Na de theorie gingen we op 12 april in de Zouweboezem oefenen. Met zon, goede temperatuur en weinig wind hadden we perfecte omstandigheden.

Het eerste deel ging door het bos. Al gauw stonden we stil en wees Han als een soort dirigent in de richting waar fitis, zwartkop, roodborst, merel, winterkoning en tijnfjaf ons van alle kanten toezongen.

Vlak voor ons sprong een zwartkop enige tijd van tak naar tak. Eenmaal op het grote pad begroetten de Cetti's zangers ons en vlogen baltsende krakeenden over.

Ook in de riet- en weilanden stonden we regelmatig stil om te luisteren en de soorten te onderscheiden. Overal waren rietzangers en rietgorzen te horen en te zien. In het weiland de kieviten, grutto's, wilde eenden, grauwe ganzen en een overvliegende hoog piepende kolgans. Ver achterin klonk het geluid van een fazant. Verderop zagen we boven het riet purperreigers traag overvliegen en een vrouwtje bruine kiekendief jagen. Een buizerd bekeek ons argwanend vanuit een boom achter het riet. Tientallen minuten speurden we de wilgenschuiten in het riet af, op zoek naar de snor. Met succes! Prachtig met de keel omhoog en de snavel wijd open werd er minutenlang flink op los gesnord voor onze optische instrumenten. Bij de broedplaats van de zwarte stern waren de nestplateau's nog niet geplaatst. Jammer voor de tafeleenden en de kuifeenden op dat plasje, want die hadden er een mooie broedplaats aan gehad. Ondanks dat de blauwborst gehoord en gezien werd, vonden we het aantal blauwborsten teleurstellend klein. Een groot stuk van het leefgebied van de blauwborst van riet en opslag van elzen en wilgen was met de grond gelijk gemaakt en tot een kale vlakte omgevormd. Naar verluidt om de grote karekiet in de Zouweboezem te krijgen, die we overigens niet hebben gehoord of gezien.

"Tachtig procent van vogels kijken is luisteren", aldus Han en dat bleek ook tijdens de excursie. Ik was de enige van de deelnemers die de blauwborst heeft gehoord, maar niet had gezien.

Wil je meer weten over vogelgeluiden en ook een excursie onder deskundige begeleiding doen, dan is de minicursus van Han een aanrader!

Met dank aan Lieke, Hanneke (die om 6.30u in de ochtend als vervanger voor Emile was opgeroepen) en Han.



Blauwborst

Foto: Jan Katsman

Introductie libel en vlinder

In het weekend van de nationale tuinvlindertelling nemen twee natuurgidsen je graag mee op ontdekkings-tocht in de kleurrijke wereld van vlinders en libellen. Zij bieden een laagdrempelige introductie in het leren (her)kennen van vlinders, libellen en juffers. Hoe herken je verschillende soorten en wat maakt hen uniek. Een vlinder ondergaat een volledige gedaanteverwisseling, hoe zit dat eigenlijk met de libelle?

Wil je deze insecten beter leren kennen, ga dan met ons mee en verwonder je over deze kleurrijke fladderaars en vlieggkampioenen! Er is tijd om ook zelf te ontdekken, zoekkaarten zijn aanwezig. Ook leuk voor kinderen vanaf 6 jaar, wel altijd onder begeleiding.

Excursie: za 12 jul, 11.00-12.30u, Broekhuizen

Start: parkeerplaats Broekhuizerlaan 2 (bij ingang van restaurant Voltaire) - Leersum

Aanmelden (verplicht): vóór 9 juli bij Renate via renateteekens@hotmail.com



Icarusblauwtje

Foto: Renate Teekens

Amerongse bosbeleving

Op donderdag 28 augustus organiseren we weer een sfeervolle avondwandeling in stilte. Deze avond gaan we het Amerongse Bos op een heel andere manier beleven door volop gebruik te maken van al onze zintuigen. Met behulp van een aantal opdrachten word je uitgenodigd je zintuigen te activeren en te ervaren hoe je in stilte op een andere manier contact kunt maken met de natuur. De



Stilte in de avond

Foto: Suzanne Kok

natuur heeft veel te bieden dat ten goede kan komen aan je gezondheid én nieuwe inzichten kan brengen.

Ben jij nieuwsgierig geworden naar deze bosbeleving? Sta jij open voor wat je tegen zou kunnen komen in het bos, maar misschien ook wel bij jezelf? Ga dan mee op deze bijzondere wandeling op een zomerse avond in het mooie Amerongse Bos. De wandeling is geschikt voor alle leeftijden. Let op: honden kunnen helaas niet mee.

Voorwandelen: do 21 aug, 19.00u

Publiekswandeling: do 28 aug, 19.00-20.30u

Start: restaurant Mas Montagne (Veenseweg 28), Amerongen. Te bereiken via parkeerplaats De Burgwal.

Gidsen: Suzanne, Els en Renate

Aanmelden (verplicht): bij Suzanne Kok via kok_suzanne@hotmail.com o.v.v. je naam en het aantal deelnemers.

Duik in de waterwereld

IVN Heuvelrug en Kromme Rijn nodigt iedereen uit voor een minicursus Water op zondagen 31 augustus en 7 september. Op twee locaties in ons gebied kom je tijdens deze buitenlessen van alles te weten over de rol van water in onze natuur. En natuurlijk gaat we zelf ook met schepnetten op onderzoek in, op en rond het water.

De begeleidende IVN-gidsen leggen veel uit over hoe het water ons landschap heeft gevormd en andersom. Waar komt al dat water vandaan? En zijn onze sprengen en waterlopen schoon? Hoe zie je dat eigenlijk? Voor deze leuke en leerzame buitenactiviteit is iedereen welkom. Vanwege het praktische karakter van de cursus nodigen we dit keer in het bijzonder ouders of grootouders met (klein)kinderen vanaf 10 jaar uit mee te gaan. De deelnemers gaan vooral veel zelf doen.

Met schepnetten, witte bakken, loeppotjes en zoekkaarten gaan we waterbeestjes scheppen en onder de loep nemen. Er gaat een wereld open als je de vangst bekijkt! Onder



Voor groot en klein: wat leeft er in het water?

Foto: IVN Beeldbank

water leven heel veel beestjes die je zo op het eerste oog niet ziet, zoals waterkevers, bootsmannetjes, eenoogkreeftjes, waterschorpioenen, kokerjuffers en larven van libellen. We besteden ook aandacht aan alle planten op en langs het water.

De minicursus bestaat uit twee excursies. Het is ook mogelijk om aan één van beide excursie deel te nemen. Op zondag 31 augustus nemen we het sprengengebied en de Heidetuin in Driebergen onder de loep. Zondag 7 september brengen we een bezoek aan de Langbroekerwetering en Kromme Rijn bij Odijk. Meld je aan en duik met ons in de wereld van het water!

Excursies: zondag-ochtenden 31 aug én 7 sep.

Gidsen: Moniek Löffler, Paul Veldhoen, PP Bakker en Marja Eestermans

Aanmelden: tot 15 aug, mail naar cursussen@ivnhkr.nl

Ter info: Praktische details waaronder exacte tijd en locaties volgen via mail na aanmelding.

Fietsexcursie

Ook dit jaar stappen weer op de fiets, een goede manier om veel te leren over het landschap. We fietsen via fietsknooppunten langs diverse aardkundige waarden in het Kromme Rijnlandschap. Een aardkundige waarde is een onderdeel van een landschap dat iets vertelt over de natuurlijke ontstaanswijze van een gebied. De geologische geschiedenis is daarbij wel de belangrijkste. Zo'n 150.000 jaar geleden is er een stuwwal gevormd in de één na laatste ijstijd. Weet jij de naam van deze ijstijd? Het toekennen van waarde aan een aardkundig object blijft altijd een subjectieve zaak. Het boekje: "Aardkundige



Oorlogsmonument Régis Charles Deleuze

Foto: Kor van Hulten

waarden in de provincie Utrecht" is daarbij onze leidraad.

We zijn de hele dag op pad, denk daarom aan iets te eten/drinken. Onderweg houden wij een pauze bij de Theetuin van Bartimeus in Doorn, waar wij iets lekkers kunnen nuttigen (op eigen kosten). Zorg voor een goede fiets en klee je op het weer. Leuk voor tijdens de stops zijn een verrekijker en/of fototoestel. Vorig jaar was deze fietstocht succesvol, wij hopen op een mooie herhaling.

We fietsen met maximaal 15 deelnemers, dus geef je op tijd op. Bij te verwachten slecht fietsweer bellen of mailen wij op vrijdag 5 september af.

Fietstocht: za 6 sep, 9.00–16.00u

Lengte: tussen 40 en 50 km

Start: NS-station Driebergen-Zeist, Noordzijde (Zeisterkant)

Gidsen: Geert Kuitenbrouwer en Pim Bredschneyder

Aanmelden: vóór 31 augustus bij Geert via g.kuitenbrouwer@gmail.com of 06-539 093 63

Beverweerd en Kromme Rijn



Doorkijk bij landgoed Beverweerd

Foto: Mark Luinenburg

Een activiteit in het historische rivierlandschap van de Kromme Rijn mag natuurlijk niet ontbreken op onze kalender. Dit jaar organiseren we geen kanotocht maar maken we een wandeling over landgoed Beverweerd. De wandeling voert ons langs graslanden, akkers, boomgaarden en natuurlijk het kasteel. Maar ook langs loofbos en voormalige essenhakhout-percelen. Onderweg staan we stil bij de ontstaansgeschiedenis én de interessante flora en fauna van het Kromme Rijn-gebied.

We starten en eindigen bij boerderij De Weide Blick aan de Langbroekerdijk in Driebergen. Achter de boerderij is parkeerruimte voor een beperkt aantal auto's, kom bij voorkeur op de fiets.

Voorwandelen: ma 22 sept, 14.00u

Publiekswandeling: vr 26 sept, 14.00–16.30u

Start: De Weide Blick (naast Camping Strosteege), Langbroekerdijk 23, Driebergen

Aanmelden en info: Mark Luinenburg via mrluinenburg@gmail.com

Plantenwerkgroep

We inventariseren op de woensdagavonden in twee kilometerhokken. We maken dan een zo volledig mogelijke lijst van de plantensoorten in een gebied van een vierkante kilometer en dragen zo bij aan de kennis over de verspreiding van planten in Nederland. Daarnaast bezoeken we op de "vrije" woensdagen ook een aantal andere gebieden, waarvan geen volledige lijst wordt bijhouden. Voor beide activiteiten is niet veel voorkennis nodig. We determineren af en toe met de flora of met mobiele apps en leren zo de meest algemene plantensoorten herkennen. Af en toe ontdekken we iets bijzonders.

Gewoonlijk starten we om 19.30 u op locatie, maar vanwege de kortere daglengte beginnen we op 20 en 27 augustus en 3 september al om 19.00 u (zie de vetgedrukte data hieronder).

Het eerste kilometerhok is 145 – 452, dat o.a. landgoed Rijnwijck omvat. We verzamelen op de Odijkerweg in Driebergen ter hoogte van huisnummer 37.

Data: 16 juli, 6 augustus en **27 augustus**.

Het tweede kilometerhok is 149 – 453 en ligt op Bornia. Het verzamelpunt is de parkeerplaats aan de Traaij, honderd meter ten noorden van het viaduct onder de A12.

Data: 2 juli, 23 juli, 13 augustus, **3 september**

Op de "vrije" woensdagen gaan we naar de volgende bestemmingen:

Datum	Bestemming	Startpunt
09 juli	Vikinghof	Melkwegse Tiendweg, Wijk bij Duurstede
30 juli	Kromme Rijn, Broekweg	Steenovenweg 5, Werkhoven
20 augustus	Den Treek	Parkeerplaats Treekerweg 1, Woudenberg (19.00 uur)
10 september	Afsluiting veldseizoen	Café nader te bepalen (20.00 uur)

Natuurlijk proberen we zo veel mogelijk met elkaar mee te rijden; graag onderling afspreken.

Nadere informatie bij Arnout Imhof: tel. 06-11750323 of e-mail: a.imhof@ziggo.nl.



Plantenexcursies

Dagexcursie Beekbergerwoud (zaterdag 12 juli)

Even ten zuiden van Apeldoorn lag ooit het legendarische Beekbergerwoud. Dit 8000 jaar oude moerasbos was tot de negentiende eeuw het laatste oerbos van Nederland. Maar het bos werd gekapt en het gebied ontgonnen voor de landbouw. In 2006 begon Natuurmonumenten te werken aan herstel. Het is nu weer een broekbos dat wordt gevoed door voedselarm kwelwater. We gaan kijken of er al iets van de oude luister is hersteld.

We vertrekken om 9.00 uur vanaf station Driebergen/Zeist. Aanmelden uiterlijk de woensdag tevoren bij Arnout Imhof (a.imhof@ziggo.nl of 0343-539920). Graag bij opgave ook vermelden of je eventueel wilt rijden.

Dagexcursie Empese en Tondense heide (zaterdag 23 augustus)

In augustus bezoeken we nog een nat gebied, waar waterdichte schoenen handig zijn. Het gaat hier dus om een natte heide, waar kalkrijke kwel omhoogkomt. Orchideeën en de Spaanse ruiter zullen wel uitgebloeid zijn, maar blauw knoop, zonnedauw en hopelijk snavelbiezen moeten we wel kunnen vinden.

We vertrekken om 9.00 uur vanaf station Driebergen/Zeist. Aanmelden uiterlijk de woensdag tevoren bij Arnout Imhof (a.imhof@ziggo.nl of 0343-539920). Graag bij opgave ook vermelden of je eventueel wilt rijden.

Dagexcursie Millingerwaard (zaterdag 13 september)

Een groot en bekend natuurgebied aan de Waal, met moeras, ruigten en ooibos. Ook zijn er levende rivierduinen. De grote variatie in biotopen zorgt voor een enorme verscheidenheid aan planten en dieren. We kunnen struinen, ook buiten de paden, om deze soorten te vinden.

We vertrekken om 9.00 uur vanaf station Driebergen/Zeist. Aanmelden uiterlijk de woensdag tevoren bij Arnout Imhof (a.imhof@ziggo.nl of 0343-539920). Graag bij opgave ook vermelden of je eventueel wilt rijden.

Werkgroepen

Natuurwerkgroep

De natuurwerkgroep is elke vrijdagmiddag actief aan de slag in verschillende werkgebieden. Er worden onder meer heideveldjes en specifieke korstmossengebieden nagelopen op zaailingen en opschot.

Iedereen die mee wil doen, éénmalig of vaker, is van harte welkom. Er wordt elke vrijdagmiddag – tenzij het weer te slecht is – gewerkt van 13.30 tot 16.30 uur. Aanmelden bij Simone Laanbroek via natuurwerkgroep@ziggo.nl.

Insectenwerkgroep

De insectenwerkgroep heeft voor deze zomer nog een paar activiteiten op het programma staan.

05 juli	Kwintelooyen
02 augustus	Vikingshof, Wijk bij Duurstede
06 september	Beerschoten / Houdering
14 oktober	Afsluitende avond

Voor aanmelding en contact: Anne Janse, anne.janse@gmail.com

Bomenwerkgroep

De bomenwerkgroep organiseert in de zomermaanden op drie dinsdagavonden een excursie. Aanvang 19.30 uur en einde rond 22.00 uur.

24 juni	loofbomen en struiken	Wulperhorst
16 juli	loofbomen en struiken	Beverweerd
19 augustus	loofbomen en naaldbomen	Noordhout

Aanmelden bij Marijke van Noort (secreataris@heuvelrug.knnv.nl) of René Wassenberg (renewassenberg@gmail.com)

Paddenstoelenwerkgroep

De paddenstoelenwerkgroep gaat weer beginnen!

De studieavonden worden vervangen door studiemiddagen en zijn steeds op de maandagmiddag vanaf 14.00 uur in het Torenlaantheater aan de Torenlaan 38 in Zeist. De data voor dit seizoen: 25 augustus, 8 en 22 september, 6 en 20 oktober., 3 en 17 november en 1 december. Iedereen, met en zonder kennis en ervaring, is van harte welkom.

Midweekgroep

De Midweekgroep wandelt eens in de twee weken op woensdagmorgen, het hele jaar door **behalve in juli en augustus**. De wandelingen zijn 5 à 6 km lang en daar nemen we de tijd voor. We verzamelen ons om 9.30 uur bij het beginpunt van de wandeling. Over meerijden daarnaartoe worden gewoonlijk onderlinge afspraken gemaakt.

Op vrijdag voorafgaand aan de wandeling ontvangen de leden van de groep een bericht. Alle wandelingen zijn vooraf verkend. De wandelingen gaan bij slecht weer

door, tenzij dat gevaarlijk zou zijn. Na afloop gaan we, zo mogelijk en voor wie dat willen, gezamenlijk ergens koffiedrinken.

Aan- of afmelden is niet nodig. Om verrassingen te voorkomen door wijzigingen in het programma, is het belangrijk dat je op de e-mail-lijst van de Midweek-wandelgroep staat, zodat je de laatste berichten ontvangt. Aanmelden voor de e-maillijst bij Freek.

10 september Leersumse Veld (traditioneel beginnen we het wabdelseizoen op deze locatie)

24 september Elster Buitenwaarden

Freek den Dulk heeft de coördinatie en organiseert samen met Nicolien Drost en Herman Verschuren de wandelingen.

Inlichtingen bij Freek den Dulk: 06-21287412 of freek@piode.nl



Midweekgroep 9-4-25, stinzenplanten Amelisweerd Foto: Nicolien Drost

Herfstwandeling voor leden

Kom de herfst ervaren tijdens een wandeling speciaal voor IVN/KNNV-leden. Dit keer gaan we naar het Leersumseveld. Een gids bepaalt de route, maar verder is deze wandeling vooral om elkaar te ontmoeten en met elkaar de natuur te beleven. Wij kijken met elkaar wat er allemaal te zien en te horen is in dit zo gevarieerde gebied. We lopen ongeveer 5 tot 6 km.

Kom je ook? Meld je vooraf aan, dan weten we hoeveel leden we kunnen verwachten. Voor meer informatie kun je terecht bij Judith Pijnacker, telefoon 06-49874530.

Datum: za 27 sept, 9.30-12.00u

Startpunt: De Veldschuur, Maarsbergseweg 18a, 3956 KW Leersum

Aanmelden: excursies@ivnhkr.nl

Vogelwerkgroep

Excursie Elster Buitenwaarden (woensdag 13 augustus).

De Elster Buitenwaarden zijn in 2024 opnieuw ingericht. Er zal zich hier nat schraalland en moeras gaan ontwikkelen. Het gebied is erg open. Te verwachten vogelsoorten zijn o.a. kluut en kleine plevier. En wie weet kwartelkoning, porseleinhoen en watersnip. Ook kunnen al de eerste trekvogels langskomen zoals ooievaar en wespandief.

We starten vanaf de parkeerplaats bij Plantage Willen III (Rijksstraatweg 265, Elst) en lopen een rondje van 6 km door de uiterwaarden.

Vertrek om 9.00 uur van Sportcomplex Hoenderdaal, Hoendersteeg 7, Driebergen

We delen de benzinekosten. Afstand heen en terug 50 km. Kosten per auto € 12,60 dus bij vier personen per auto is dat € 3,15 p.p. Terug om ongeveer 15.00 uur.

Aanmelden bij Nicolien Drost uiterlijk zondag 10 augustus, per email ndrost@droho.nl of telefoon 030-6563717. Graag vermelden of je per auto komt en hoeveel mensen je mee kunt nemen, of dat je mee wilt rijden.



Ooievaar

Foto: Jan Katsman

Trekvogels tellen bij het Treekerpunt (van 13 september t/m 15 november 2025)

Het tellen van trekvogels is altijd weer een boeiend geheel. Er doen zich altijd verrassingen voor in aantallen en soorten van waarnemingen.

Iedereen die wil en interesse heeft in dit aspect van vogels kijken kan hieraan meedoen en je hoeft je hiervoor niet van tevoren op te geven.

Je kunt de getelde soorten en aantallen nadien per week teruglezen op de website van www.trektellen.nl.

Vanaf zaterdagmorgen 13 september staan wij weer wekelijks op het vaste punt, namelijk het Treekerpunt. Er wordt gestart om 08.30 uur en gestopt om 12.00 uur. Het Treekerpunt ligt ten oosten van het Pannenkoeken-huis Bergzicht (Doornseweg 23, Woudenberg) aan de weg van Maarn richting Amersfoort.

Ga bij de stoplichten, ter hoogte van het pannenkoeken-huis, naar rechts (oosten) en volg de weg tot hij afgesloten is voor auto's. Wandel daar vanaf de parkeerplaats de hei op en loop de trap van de heuvel op. Daar kan je ons dan vinden.

Mocht je wat meer over deze activiteit van de vogelwerkgroep willen weten, dan kun je bellen met Emile Sanders (030-2293810).

Excursie Plan Tureluur (zondag 14 september)

Plan Tureluur is een compensatie-natuurgebied (ruim 1000 ha.) op Schouwen-Duiveland en is gelegen in de omgeving van de plaats Serooskerke.

In deze tijd van het jaar (trektijd) is deze plek bijzonder interessant om eenden, ganzen, roofvogels en steltlopers te kunnen spotten.



Tureluur

Foto: Jan Katsman

De verwachting is dan ook, mits het tij ons goed gezind is, dat wij vele soorten en aantallen van deze vogels gaan zien, zoals lepelaars, wulp, mogelijk een strandplevier en natuurlijk (de naamgever van dit plan) de tureluur.

Daarnaast rotganzen, buizerds, torenvalken, misschien een slechtvalk en diverse soorten meeuwen.

De excursiegangers wordt geadviseerd zich warm te kleden en rekening te houden met een regenbui. Deze excursie vindt doorgang bij tenminste vijf aanmeldingen. Je kunt je opgeven tot uiterlijk 10 september.

Wij vertrekken vanaf ons verzamelpunt Sporthal Hoenderdaal, Hoendersteeg 7 te Driebergen om 8.00 uur. Wij denken uiterlijk om 15.00 uur weer teug te zijn in Driebergen.

Wil je mee met deze excursie dan kan je je opgeven bij Hans van Schaik via jprvanschaik@gmail.com of via telefoonnummer 06-23639305.

Graag horen we van je of je met de auto komt en zo ja, hoeveel personen er eventueel kunnen meerijden. De benzinekosten worden gedeeld.

Biodiversiteit in het veld

TEKST EN FOTO'S: MARIJKE VAN NOORT

18 MEI 2025

Het weer was rustig, het terrein was rustig, de activiteit bleef rustig...

Ondanks intensieve voorbereidingen en een wervingscampagne bleef de biodiversiteitsdag een activiteit voor een selectief publiek. Net nadat we bij shelter 611 een zitje met tafel, stoelen en een parasol hadden ingericht werden we 's morgens al bezocht door de BOA's, die op de hoogte waren van het "evenement", want we hadden zelfs vergunning aangevraagd.

De workshop "nature journaling" werd bezocht door vier deelnemers. Eigenlijk zes, want de organisatoren Anne van Emmerik en Marijke van Noort deden zelf ook mee. Na een inleiding, waarbij zelfs geprobeerd werd vogelzang in beweging en beeld te vangen, gingen we het veld in met potloden en papier.

Al gauw ontdekten we dat een schaduwbeeld van bijvoorbeeld grassen de perfecte verhoudingen scherp weergeeft. Alleen beweegt het een beetje, probeer dat dan maar op papier te vangen. Het is leuk om eerst een overzicht te tekenen en dan steeds verder in te zoomen.



Nature journaling

Eric Gruys kreeg moeder en zoon voor zijn activiteit rond holen en holletjes, gaten en gaatjes en was onder de indruk van de kennis van de jongen.

Pascal Losekoot ging met een gezelschap van vier mensen op jacht naar insecten. Dat mag je wel zo noemen: ze gingen op pad gewapend met vangnet, vangzeil en stokken, waarmee de insecten uit struiken werden geslagen. Naast de nodige spinnen, wantsen en kevers zijn de tegenwoordig zeldzame argusvlinder en een koninginnenpage waargenomen. Terwijl er nog geen wilde peen te bekennen is.

Arnout Imhof had geen publiek en heeft zichzelf uren geamuseerd. Ondanks de droogte vielen er toch wat bijzondere soorten op te merken: het torenkruid, icoonsoort van de provincie Utrecht (vanwege de Domtoren) staat vlak bij de ingang. Daar troffen we ook één enkele Kleine pimpernel aan. De ereprijs bloeide nog, evenals zijn kleine versie, de tijmeprijs. Door de droogte lieten de muizenootjes de lichte onderkanten van hun blaadjes zien, die beter reflecteren en dus beschermen tegen droogte. Van de gele bloemen bloeiden vooral de muizenootjes, de brem, enkele boterbloemen en een enkel biggenkruid.

Adriana en Arend hadden een catering-spot ingericht, waar koffie, thee en limonade te verkrijgen was en alle aanwezigen op zijn tijd even een praatje gingen maken.

Buiten de genoemde deelnemers hebben we nog drie KNNV-leden als bezoeker mogen begroeten.

Voor de aanwezigen was het een geslaagde middag, met nieuwe ontdekkingen en nieuwe talenten.

Toen we om 16.15 uur op weg waren naar huis, vielen de eerste druppels na lange, lange tijd. Maar het bleef bij enkele druppels.



Herfst-beleefmiddag in Doorn op 5 oktober

TEKST: JOLANDA BLOM

Op zondagmiddag 5 oktober 2025 organiseren we met onze afdeling een IVN publieksevenement in en rond de historische moestuin van Bartimeus in Doorn. Het publiek kan ieder kwartier vertrekken vanuit de theetuin voor een herfst-beleeftocht langs 6 posten van ieder 15 minuten.



Daarnaast willen we mensen centraal in de moestuin vermaken met

- Kinderactiviteiten (bijv. groot jengaspel, knutselen met herfstmaterialen, mandela maken)
- Info over IVN, ons excursie en cursus programma, natuurkoffer + verkoop zoekkaarten
- Kampvuur, broodjes bakken en kastanjes poffen, mogelijk met verhalenverteller.
- Catering

Voor alle activiteiten kunnen we nog hulp gebruiken! Zit er iets bij waar je graag aan meewerkt? Laat het weten aan Harry (kerverh@gmail.com), of Anne-France Zijsling, Dick de Rooij of Jolanda Blom.

Iedereen is van harte welkom op dit IVN herfstfeestje, dus neem je gezin, vrienden, buren en familie gezellig mee! Laten we er samen een leuke IVN middag van maken!

Bij de posten zullen workshops of mini- excursies zijn over:

1. Paddenstoelen (met Susan Bol)
2. Bomen/struiken (met Renée Wassenberg)
3. Wespen (met Adeline Gogelein)
4. Fotografie met je mobiel (fotowerkgroep)
5. Bodemdierpjes/kriebelbeestjes (met Renate Teekens)
6. Diersporen (met Joke van Schinkel)



Zwervende heidelibel

TEKST EN FOTO: JAN KATSMAN

In het januari-nummer van 2025 schreef ik in het artikel “Een nat jaar in het Leersumse Veld” dat de zwervende heidelibel een voortplantingsstrategie heeft die past bij tijdelijke plasjes: een zeer snelle ontwikkeling van ei via larve naar volwassen libel in ongeveer twee maanden, zodat ze weg zijn voordat de plasjes uitdrogen. Het lijkt er op dat er dit seizoen iets zeldzaams is gebeurd in het Leersumse Veld. Ik vond op 20 mei een kakelvers vrouwtje (net uitgeslopen) en op 3 juni kwam ik een mooi gaaf uitgekleurd mannetje tegen. Waarschijnlijk heeft een deel van de generatie die in 2024 hier uitsloop zich in het najaar nog voortgeplant en door de zachte winter hebben de eitjes of larven kunnen overleven. Er zijn op andere plaatsen in Nederland ook al wel vroeg in het jaar verse individuen gezien, maar het is zeker bijzonder te noemen!



Mannetje zwervende heidelibel

Scharrelkids: werken in de natuur, kikkers en padden én vroege vogels

TEKST EN FOTO'S: MARTINE TRAGTER

Met Scharrelkids hebben we weer drie leuke bijeenkomsten achter de rug. In februari hebben we de vrijwilligers bij Landgoed Sandwijck een handje geholpen met het beheer. Net als vorig jaar hebben we bomen omgezaagd om een 'kraamkamer' voor reeën te maken: een beschutte open plek waar genoeg zonlicht komt om grassen en kruiden te laten groeien. Die geven dan de beschutting voor de reekalfjes. Er waren dit keer ook wat ouders mee en we hebben aardig wat werk verzet.

In maart hadden we de paddentrek als thema en zijn we bij Kouwenhoven in Zeist geweest. Lucy kon deze keer niet mee, Martine kreeg versterking van Susan, Loes, Arija en Peter Paul. We begonnen met scheppen in het poeltje en – enigszins tot onze verbazing – troffen we na een tijdje inderdaad enkele bruine kikkers. Die waren er vroeg bij want het was nog flink koud geweest de weken ervoor. Dat was natuurlijk een leuke verrassing! Ook de werkbladen en de spelletjes die we aansluitend deden konden rekenen op veel enthousiasme van de kids (maar zeker ook van de gidsen).

Een maand later was het voorjaar dan echt volop begonnen en zijn we al om 6.30 uur 's ochtends op pad gegaan om het ochtendconcert van de zangvogels te beluisteren op Heidestein. Voor deze speciale gelegenheid mochten de ouders een keer meelopen. We hebben met de groep geoefend met herkennen van de meest voorkomen-



de soorten. Daarnaast vond ik het leuk dat we ook doodaars hoorden baltzen en zagen broeden. Bij de bosvijver liet een roodborsttapuit zich zien en horen, en op het laatst kwam er ook nog een groene specht voorbij!



Samen aan het werk op landgoed Sandwijck

Wie doet wat?

IVN AFDELING HEUVELRUG EN KROMME RIJN

Lidmaatschap € 24,00 per jaar. Aanmelden: www.ivn.nl/afdeling/heuvelrug-en-kromme-rijn/lidmaatschap. Voor vragen over lidmaatschap of automatische incasso, adreswijzigingen of opzeggingen kun je terecht bij de IVN Servicedesk (info@ivn.nl). Donateurs kunnen wijzigingen of afmelding doorgeven via ledenadministratie@ivnhkr.nl

Voorzitter	Adrienne de Waal, voorzitter@ivnhkr.nl
Secretaris	Stefanie Miltenburg en Anne France Zijsling, secretaris@ivnhkr.nl
Penningmeester	Miranda de Ruijter, penningmeester@ivnhkr.nl . Bankrek.: NL65INGB0001572287
Algemeen bestuurslid	Moniek Löffler, info@landwijzer.nl
Vertrouwenspersoon	Sylvana Bouwens, vertrouwenspersoon@ivnhkr.nl
Cursussen	Judith Pijnacker, judithpijnacker@gmail.com , 06 4987 4530
Jeugd	Lucy van de Vijver en Martine Tragter, scharrelkids@ivnhkr.nl
Natuurkoffer	Sjoukje van der Meer, s.vdmeer@xs4all.nl
(Wandel)excursies	Pieter Meijer, 06 1007 9477, Geert Kuitenbrouwer, 06 5390 9363 wandelingen@ivnhkr.nl
Projecten	Kijk op de website (werkgroepen en projecten) voor actuele informatie
PR/Redactie Grote Ratelaar	Irene van Oosterhout, pr@ivnhkr.nl
Website	www.ivn.nl/afdeling/heuvelrug-en-kromme-rijn
Nieuwsbrief	Lucy van de Vijver, lucyvandevijver@hotmail.com
Facebook	www.facebook.com/IVN.HeuvelrugEnKrommeRijn
Instagram	https://www.instagram.com/ivnheuvelrugenkrommerijn

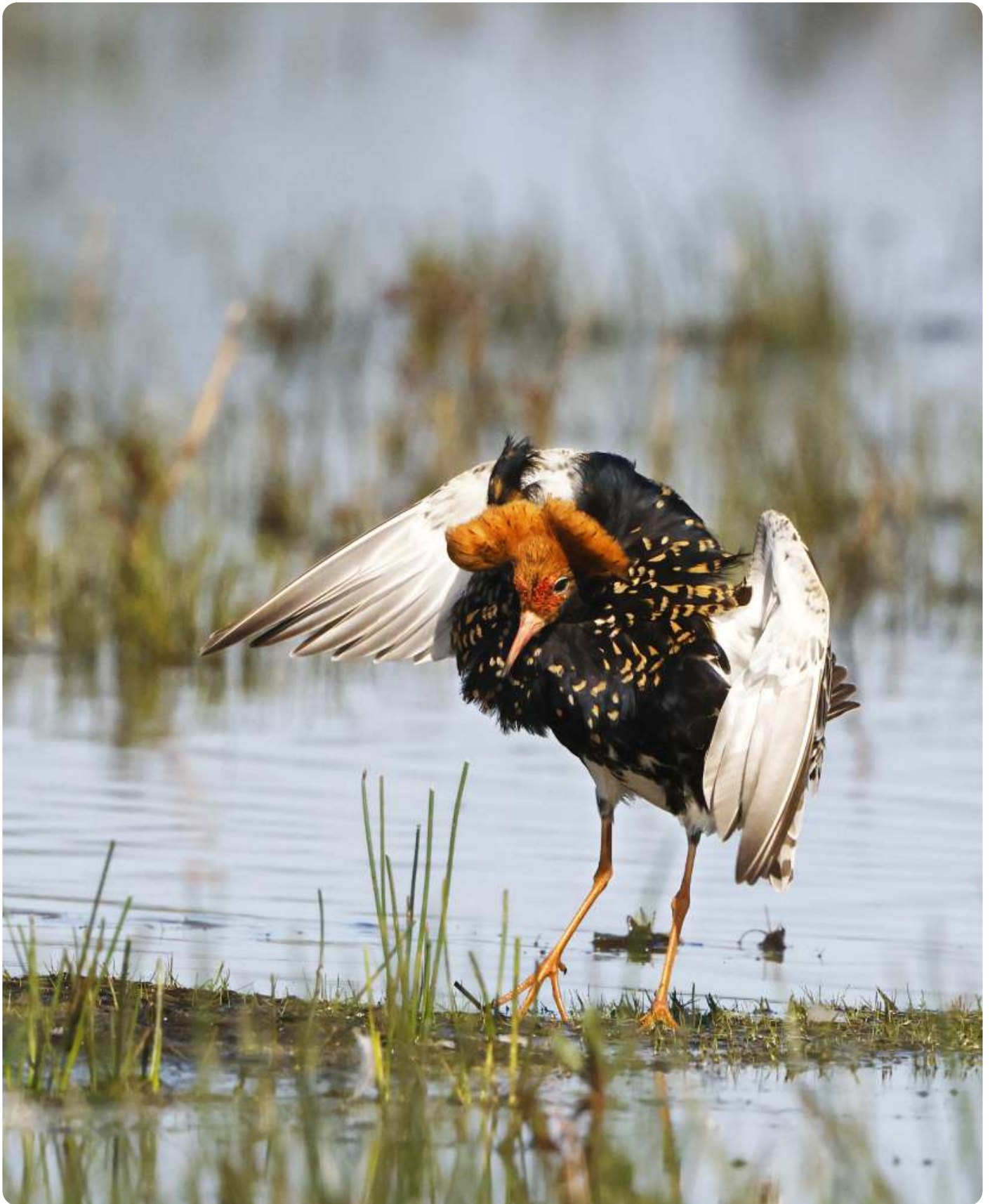
KNNV AFDELING ZEIST, HEUVELRUG EN KROMME RIJN

Lidmaatschap € 35,50 per jaar, inclusief abonnement op Natura. Huisgenootleden € 13,50 per jaar en Ratelaar-leden € 17,00 per jaar. Bankrekening NL93INGB0003720624 t.n.v. KNNV Zeist, Heuvelrug en Kromme Rijn. Opzeggingen vóór 1 november van het lopende jaar bij de ledenadministratie.

Voorzitter	Nico Bolle, 06-23271152, voorzitter@heuvelrug.knnv.nl
Secretaris a.i.	Simone Laanbroek, 06-57075182, secretaris@heuvelrug.knnv.nl
Natuurhistorisch secretaris	Marijke van Noort, 06- 51393948, nhsecretaris@heuvelrug.knnv.nl
Penningmeester	Lieke Versantvoort, 030-6562463, penningmeester@heuvelrug.knnv.nl
Algemeen bestuurslid	Erik Gruys, 0343-518723, gruys@casema.nl
Ledenadministratie	Sophieke Nijhuis, 030-6567910, ledenadministratie@heuvelrug.knnv.nl
Midweekgroep	Freek den Dulk, 06-21287412, freek@piode.nl
Vogelwerkgroep	Nicolien Drost, 030-6563717, nicolien@droho.nl
Natuurwerkgroep	Simone Laanbroek, 06-57075182, natuurwerkgroep@ziggo.nl
Website/webmaster	heuvelrug.knnv.nl / H. Verschuren, 06-15554910, verschuren.herman@gmail.com
Redactie Grote Ratelaar	Marijke Warmerdam, 06-21286243, marijke.warmerdam@hetnet.nl
Redactie digitale nieuwsbrief	Jan Katsman, 06-22474760, jan.katsman@planet.nl Paul Bodengraven (paul@paulrealiseert.nl), Nico Bolle, Jan Katsman, Lieke Versantvoort, Marijke Warmerdam

GEZAMENLIJKE WERKGROEPEN IVN EN KNNV

(Korst)mossenwerkgroep	Bert Geerdes, 06-20743202, bert.geerdes@xs4all.nl Jan Ensing, 06-31662069, jan@natuurverkenner.nl
Paddenstoelenwerkgroep	Bert Tolsma, 030-6959861, lptolsma@gmail.com Mirjam Veerkamp, 0343-551905, veerkamp.berg@planet.nl
Insectenwerkgroep	Anne Janse, 06-46073110, anne.janse@gmail.com
Natuurfotografie	Dick de Rooij, dickderooij@gmail.com , www.natuurfotografieheuvelrug-ivn-knnv.nl/
Plantenwerkgroep	Arnout Imhof, 0343-539920, a.imhof@ziggo.nl
Bomenwerkgroep	Marijke van Noort, secretaris@heuvelrug.knnv.nl René Wassenberg, renewassenberg@gmail.com



Kemphaan in broedkleed

Tekst en foto: Jan Katsman

In ons land broeden nog maar weinig kemphanen en het komt dus niet zo vaak voor dat je deze vogels in broedkleed kunt zien. Soms zijn er wel mannetjes die in de overwinteringsgebieden zoals polder Arkemheen al een beetje “in pak” komen, maar echt in vol ornaat zie je ze zelden. Eind april en begin mei was er een buitenkansje in de Binnenveldse Hooilanden bij Wageningen. Daar zat deze prachtige haan vergezeld door enkele vrouwtjes. In het begin was er ook nog een wit satellietmannetje, maar toen ik er was niet meer. Ik was zeer tevreden met deze!